

ภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องแก่นไม้หอมของกิงฉัตร

Social Reflection Presented in the Novel Kaen Mai Hom by King Chat

อภิญา พงษ์สระพัง*

Apinya Phongsaphang

สุรธัชกุล นุ่นภูบาล**

Suratadchanukoon Nunphooban

ศาริศา สุขคง***

Sarisa Sukkhong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University, Thailand

E-mail : aphinya2000@gmail.com

Received : May 30, 2025

Revised : June 27, 2025

Accepted : July 04, 2025

บทคัดย่อ

นวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม เป็นเรื่องราวของตัวละครเอกหญิงชาวไทยเชื้อสายจีนชื่อซิวเฮียง ซึ่งอพยพมาจากประเทศจีนช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองตั้งแต่เยาว์วัย มาอยู่กับบิดามารดาในประเทศไทย ชีวิตของเธอผ่านประสบการณ์ความสุขและความทุกข์ ในบทบาทเมีย และแม่มาหลายยุคสมัย เรื่องราวชีวิตของเธอได้สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมตามยุคสมัย ดังนั้นบทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม ประพันธ์โดยกิงฉัตร (นามแฝง) ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๖ วิเคราะห์และตีความข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีภาพสะท้อนทางสังคม

จากการวิเคราะห์นวนิยายเรื่องแก่นไม้หอมได้สะท้อนภาพทางสังคม มี ๗ ด้าน ได้แก่ (๑) ภาพสะท้อนด้านชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไป เช่น วิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพ หรือการทำมาหากิน วิถีชีวิตด้านสภาพแวดล้อมบ้านเมือง วิถีชีวิตด้านการคมนาคม (๒) ภาพสะท้อนด้านครอบครัว เช่น ลักษณะภาพสะท้อนครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว (๓) ภาพสะท้อนด้านความเชื่อ เช่น

* นางสาวอภิญา พงษ์สระพัง Miss.Apinya Phongsaphang นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย Master of Arts Program in Thai

** ผศ.ดร.สุรธัชกุล นุ่นภูบาล Asst.Prof.Dr.Suratadchanukoon Nunphooban (ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

*** ผศ.ดร.ศาริศา สุขคง Asst.Prof.Dr.Sarisa Sukkhong (ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับความตาย ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด (๔) ภาพสะท้อนด้านค่านิยม เช่น ค่านิยมเรื่องการศึกษา ค่านิยมเรื่องการลำดับความสำคัญของบุตรและเลือกเพศบุตร ค่านิยมเรื่องการทำงาน ค่านิยมการตั้งชื่อร้าน ค่านิยมการตำหนิหญิงม่าย (๕) ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม ได้แก่ เทศกาลวันสำคัญทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมการจัดงานศพ วัฒนธรรมการทำงาน วัฒนธรรมการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน วัฒนธรรมการให้เงิน วัฒนธรรมการเรียกชื่อลำดับญาติ และวัฒนธรรมการนับถือเครือญาติ (๖) ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง เช่น ภาพสะท้อนเศรษฐกิจช่วงต้มยำกุ้ง ภาพสะท้อนเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๒ ภาพสะท้อนเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ (๗) ภาพสะท้อนทางสังคมด้านการศึกษา เช่น กลุ่มมีการศึกษา กลุ่มด้อยการศึกษา และการเปรียบเทียบการศึกษารัฐบาลและเอกชน ภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏในนวนิยาย เรื่องแก่นไม้หอม ของกิงฉัตร ดังกล่าวนั้น สะท้อนผ่านเรื่องราวชีวิตของชีวเฮียงตั้งแต่เด็กจนจนสิ้นอายุขัย ดังคำกล่าวที่ว่า “วรรณกรรมเปรียบเหมือนกระจกเงาที่สะท้อนสภาพความเป็นไปของสังคมและมนุษย์”

คำสำคัญ : ภาพสะท้อนทางสังคม; นวนิยาย; เรื่องแก่นไม้หอม

Abstract

The novel *Kaen Mai Hom* narrates the life of the protagonist, a Thai woman of Chinese descent named Siu Heung, who migrated from China to Thailand with her parents during her childhood in the aftermath of the Second World War. Her life encompasses experiences of joy and suffering across different eras, particularly in her roles as a wife and mother. Her personal journey reflects broader sociocultural and economic transformations over time. Thus, this academic article aims to purpose on Social Reflection Presented in the Novel *Kaen Mai Hom*, a novel written under the pen name King Chat and published in ๒๐๒๓. The analysis and interpretation of the narrative are grounded in the social reflection theory.

The Analysis of novel *Kaan Mai Hom* reflects seven aspects of society: (1) the reflection of general livelihood, such as; lifestyle related to occupations and making a living, lifestyle related to urban and rural environments, and Lifestyle related to transportation; (2) the reflection on family, such as portrayals of nuclear and extended families and problems in family relationships; (3) the reflection on beliefs, such as religious beliefs, beliefs about death, beliefs in astrology, and beliefs about birth and rebirth;

(4) the reflection on values, such as values regarding education, values concerning child preference and gender selection, values related to marriage, values in naming businesses, and values and stigma around widows; (5) the reflection on culture, including important cultural festivals, funeral customs, wedding traditions, banquet culture, customs of monetary gifts, kinship naming conventions, and practices of familial respect and hierarchy; (6) the reflection on Economy, Politics, and Governance, such as economic conditions during the *Tom Yam Kung* crisis, the reflections on World War II events, and the reflections on the October 6, 1976 massacre; and (7) the reflection on education in society, such as the educated vs. the underprivileged in education and the comparisons between government and private schooling. The social reflection evident in the novel *Kaen Mai Hom* by Kingchat is portrayed through the life story of Siu Heang, from childhood until the end of her days. As the saying goes, “Literature is like a mirror that reflects the realities of society and humanity.”

Keywords ; social reflection; *Kaen Mai Hom*; a novel

บทนำ

วรรณกรรม เป็นผลงานที่ถูกประพันธ์ขึ้นอันเกิดจากความคิด และจินตนาการ แล้วเรียบเรียงนำมาบอกเล่า บันทึก หรือสื่อออกมาด้วยกลวิธีต่าง ๆ เช่น ผ่านการขับร้อง ผ่านเรื่องเล่า ตำนาน นิทาน นิยาย วรรณกรรมเป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเรื่องราวให้เข้าใจระหว่างมนุษย์ ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดค้น และสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมาย เรื่องราวต่าง ๆ ภาษาที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร ในงานวรรณกรรมร่วมสมัยที่ปรากฏความนิยม เช่น เรื่องสั้น นิยาย นวนิยาย วรรณกรรมเหล่านี้จัดเป็นงานเขียนที่สามารถเปิดกว้างให้ผู้ที่เขียนแสดงความคิดเห็น บางทีอาจเกิดจากการสังเกตผสมจินตนาการของผู้เขียนที่ได้เรียบเรียงไว้ แล้วนำมาบอกเล่าผ่านการนำเสนอด้วยกลวิธีต่าง ๆ อาจจะเกิดจากประสบการณ์ของผู้เขียนที่ได้พบเจอในสังคม หรือในบริบทของสังคมในช่วงนั้น ๆ เป็นสิ่งที่สามารถถอดรหัสทางความหมาย สะท้อนภาพความคิดของผู้คนในสังคม และสะท้อนภาพวิถีชีวิตวัฒนธรรมว่าเป็นอย่างไร คิดเห็นอย่างไร ตรีศิลป์ บุญขจร^๑ อธิบายว่า วรรณกรรมเป็นสมบัติของสังคมที่ขาดไม่ได้ เพราะผู้เขียนได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้คนสังคมยุคหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง วรรณกรรมจึงเป็นหลักฐาน

^๑ ตรีศิลป์ บุญขจร, *นวนิยายกับสังคมไทย (๒๔๗๕-๒๕๐๐)*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕-๗.

ขึ้นสำคัญ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ ความคิดของผู้คนตลอดจนคติความเชื่อ วัฒนธรรม ที่แฝงอยู่ในตัวบทวรรณกรรม วรรณกรรมกับสังคมจึงเป็นสิ่งที่ผูกพันกัน ดังคำกล่าวที่ว่า วรรณกรรมเกิดจากสังคม สังคมเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรม วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของสังคมไว้

เช่นเดียวกันกับนวนิยาย ซึ่งจัดเป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งที่สื่อความรู้สึกนึกคิดของผู้แต่งเพื่อ บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคม และวรรณกรรมมีประโยชน์เช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ คือบอกถึง ความรู้สึกนึกคิด วรรณกรรมเป็นเรื่องที่ให้ประโยชน์ในด้านการแสดงภาพสังคมเหตุการณ์บุคคล และอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่สามารถสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมเป็น อย่างดี^๒ ดังนวนิยายของกึ่งฉัตร ซึ่งเป็นนามปากกาของปาริฉัตร ศาลิกุลต เจ้าของผลงานนวนิยาย หลายเรื่อง ได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ และนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ นวนิยายหลายเรื่องสะท้อนภาพ ชีวิต สังคม และวัฒนธรรม ดังเช่นนวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม เป็นเรื่องราวของตัวละครเอกหญิงชาวไทย เชื้อสายจีนชื่อ ชิวเฮียง อพยพมาจากประเทศจีนช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองตั้งแต่เยาว์วัย มาอยู่กับบิดา มารดาในประเทศไทย ชีวิตของเธอผ่านประสบการณ์ความสุขและความทุกข์ ในบทบาทเมีย และแม่ มาหลายยุคสมัย เรื่องราวชีวิตของเธอได้สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตามยุคสมัย ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

จากเหตุผลคุณค่าและความสำคัญของนวนิยายในฐานะเป็นเครื่องสะท้อนภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมดังกล่าว ผู้เขียนบทความจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏ ในนวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม ของกึ่งฉัตร โดยคาดว่าผลการศึกษาจะทำให้เข้าใจถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความเชื่อ ที่แฝงอยู่ในตัวบทนวนิยายในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จวบจนยุคเศรษฐกิจ ช่วงต้มยำกุ้ง ผ่านการเล่าเรื่องและมุมมองจากตัวละครเอก ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งชี้ให้เห็นคุณค่าของนวนิยายในฐานะบันเทิงคดีประเภทหนึ่ง

ภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม

แก่นไม้หอม เป็นเรื่องราวชีวิตของชิวเฮียงเด็กผู้หญิงคนหนึ่งที่ถูกส่งมาจากเมืองจีนช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อเข้ามาอยู่กับพ่อแม่ที่อพยพมาก่อนเธอ ชิวเฮียงมีประสบการณ์ชีวิตที่ขมขื่น กว่าเด็กวัยเดียวกัน ด้วยค่านิยมที่รักลูกชายมากกว่าลูกสาว เมื่อโรงเรียนจีนในเมืองไทยถูกผู้นำยุคนั้น สั่งปิด พ่อและแม่จึงให้ชิวเฮียงออกจากโรงเรียน มีเพียงแค่น้องชายและน้องสาวที่ได้เรียนหนังสือต่อ ด้วยความน้อยใจและอ่อนต่อโลกจึงหนีตามคนรักไป เธอพบว่าโลกใบใหม่ของเธอโหดร้ายมากกว่าที่เธอคิด

^๒ นิธิ เอียวศรีวงศ์, ปากไก่และเรือใบ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรว, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

และถูกตัดขาดความสัมพันธ์จากพ่อและแม่ เมื่อไปอยู่กับแม่สามีเธอถูกกลั่นแกล้งสารพัด และแม่สามีไม่ยอมรับเธอเป็นลูกสะใภ้ ชิวเฮียงใช้ชีวิตลำบากและมารู้ว่าชายที่รักของตัวเองมีชู้เธอจึงตัดสินใจเลิกรักกันไป เธอจึงอุ้มลูกกลับสู่พรรณบุรี และพ่อกับแม่ของเธอไม่ยอมรับเธอนอกจากหลานเพียงคนเดียว ต่อมาเธอเข้าไปทำงานทำที่เมืองกรุง ฯ และได้ประสบความสำเร็จกับครอบครัวใหม่อีกครั้งในฐานะเจ้าแม่เนี้ยคนที่สอง ได้รับความรัก และความเมตตาจากสามี และได้รับความเอ็นดูจากเจ้าแม่เนี้ยคนที่หนึ่ง ได้รับความเคารพจากลูกทั้งสองบ้าน แต่ก็ยังมีรอยหม่นหมองใจเสมอมา เรื่องราวชีวิตของชิวเฮียงตลอด ๘๐ ปีดังกล่าว สะท้อนเหตุการณ์ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จนถึงช่วงเศรษฐกิจช่วงต้มยำกุ้ง (ประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๐) โดยได้สะท้อนภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ความเชื่อ สรุปได้ ๗ ด้านคือ

๑. ภาพสะท้อนด้านชีวิตความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป

นวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม สะท้อนภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป ผ่านตัวละครชิวเฮียง ได้แก่ วิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพ หรือการทำมาหากิน พบว่า หลังจากที่ตัวละครเอก คือชิวเฮียง เข้ามาอยู่ในเมืองไทยกับบิดามารดาที่จังหวัดสุพรรณบุรีแล้ว เธอได้มีความรักกับชายหนุ่มผู้หนึ่งซึ่งมีฐานะยากจน แล้วเธอได้ตามเขาไปใช้ชีวิตอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นชนบทและเป็นพื้นที่ปากน้ำ เธอต้องปรับตัวในการใช้ชีวิตภายใต้ครอบครัวคนไทยที่แม่สามีเป็นใหญ่ การประกอบอาชีพหรือหาอยู่หากินค่อนข้างอัตคัด อาหารส่วนใหญ่คือปลาซึ่งจับในแม่น้ำ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในช่วงนั้นค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการเอาตัวรอดในการดำรงชีวิต ด้านเศรษฐกิจที่ทุกคนเลือกที่จะประหยัดในยุค “ข้าวยากหมากแพง” ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองดังตัวอย่าง ...ฝีมือทำอาหารชิวเฮียงจัดว่าดี ถึงจะรสอ่อนไปหน่อยแต่ก็กลมกล่อม แต่วัตถุคติที่ทำกับข้าวนั้นมีน้อยเหลือเกิน มีแค่ไข่กับบรรดาผักต่าง ๆ เป็นหลัก เนื้อสัตว์ก็จะเป็นปลา หอยหรือไม่กี่กุ้งฝอยราคาถูกที่หญิงสาวไปซื้อมาจากแพปลา นานทีถึงจะมีหมูมีไก่^{๑๑}

ส่วนความเป็นอยู่ในสังคมเมือง สะท้อนให้เห็นว่ามีการค้าขาย และการขยายร้านที่เติบโต มีความเจริญรุ่งเรือง เช่น การขยายสินค้าที่หลากหลายกว่าชนบท และไม่ใช่แค่ขายเสื้อผ้าเพียงเท่านั้น แต่เป็นการขยายธุรกิจรวมไปถึงการส่งออกให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค เช่น การขายเสื้อผ้าแพรปักลั่น และร้านยังมีสินค้า จำพวกผ้า กระเป๋า รองเท้า ลูกปัด ที่มาจากจีน เป็นต้น ดังข้อความว่า ...ที่สะพานหันอึ้งซุ่ยหลิเป็นร้านขนาดสองคูหา ตกแต่งเรียบง่ายแต่ดูน่าเข้าไปจับจ่าย นอกจากจะขายเสื้อผ้าและกางเกงผ้าแพรปักลั่นจากลานมะเกลือแล้ว ยังมีผ้าที่ย้อมแล้วขายเป็นพับ รวมถึงผ้าจากเมืองจีนสีลั่นสดใส ของใช้ที่ไม่ใช่เสื้อผ้าก็มีกระเป๋าเงิน รองเท้าปักผ้าหรือปักลูกปัดเม็ดเล็กเป็นลายดอกไม้ ลายหงส์ ผ้าเช็ดหน้าและลินค้ายอื่น ๆ จากผ้าประปราย...^{๑๒}

^{๑๑} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิกบุตร), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๒๕๒.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๒.

ด้านสภาพแวดล้อมบ้านเมือง พบว่า ในสังคมชนบทนั้น ที่อยู่อาศัยมีสภาพเป็นบ้านไม้เก่า ๆ สองชั้น สร้างอยู่ในชุมชนที่แออัด ท้ายซอยไม่ค่อยสะดวกสบาย บางห้องก็ไม่เหมาะที่จะเป็นห้องนอน แต่ก็ต้องทนอยู่ตามฐานะของตนเอง พอมีลูกหลายคน ทำให้คับแคบ ไม่มีที่นอน และที่เดิน ดังข้อความว่า *พอมีลูกห้องแค่นี้ไม่พอนอนหรอก ที่เดินแทบไม่มีจะปูพูกนอนให้ลูกตรงไหน พี่ก็เย็น เราหาบ้านใหม่ที่ดีกว่าที่นี่เถอะ เข้าห้องลักห้องก็ได้ ห้องที่เป็นห้องจริง ๆ ...*^๕ ส่วนความเป็นอยู่ในอยู่สังคมเมือง สำหรับคนที่มีฐานะร่ำรวย หรือเป็นลูกหลานที่มาจากวงศ์ตระกูลเก่าที่มีพื้นฐานร่ำรวยอยู่แล้ว ภายในบ้านก็จะดีมาก เช่น มีบ้านไม้ใหญ่มีพื้นที่กว้างขวาง ภายในรั้วบ้านมีสนามหญ้า สระว่ายน้ำ และสิ่งสำคัญในการบ่งบอกถึงฐานะ คือ ถ้าคนที่มีโทรทัศน์ขาวดำเครื่องใหญ่ แสดงว่าเป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวย ดังข้อความว่า *...ครอบครัวของประสงค์นั้นเป็นลูกหลานตระกูลเก่า เจ้าบ้านเป็นนายตำรวจยศสูงมีลูกชายหญิงหลายคน ฐานะทางบ้านดีมากบ้านที่อยู่อาศัยอยู่เป็นบ้านไม้ใหญ่มีพื้นที่กว้างขวาง กว้างกว่าบ้านลานมะเกลือสองถึงสามเท่าเห็นจะได้ ในบ้านมีทั้งสนามหญ้างว้างสระน้ำท่าเต็มไปด้วยบัวออกดอกชูช่อสลอน ที่สำคัญบ้านหลังนี้มีโทรทัศน์ขาวดำเครื่องใหญ่...*^๖

ด้านการคมนาคมนั้นพบว่า ผู้คนในพื้นที่ใกล้เคียงน้ำอย่างสมุทรสาครจะสัญจรไปมาด้วยเรือเมล์แดง (เรือโดยสาร) หากเดินทางไปยังจังหวัด เช่น ตัวละครเอกจะเดินทางไปจังหวัดสุพรรณบุรีก็จะเดินทางด้วยรถไฟ และมีรถยนต์ ส่วนในสังคมเมืองช่วงแรกจะใช้สามล้อแบบคนลาก และพัฒนามาเป็นรถตุ๊ก ๆ ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนภาพการคมนาคมช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

๒. ภาพสะท้อนด้านครอบครัว

นวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม สะท้อนลักษณะครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย พบว่า ตัวละครเอกชื่อเอียง อาศัยอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรีในช่วงแรก ประกอบไปด้วย พ่อ แม่ และ ลูก (ชื่อเอียงและน้อง) เท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นครอบครัวเดี่ยว และต่อมาจากครอบครัวเดี่ยวได้กลายมาเป็นครอบครัวขยาย เพราะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเพราะหลังจากชื่อเอียงแต่งงานและหย่าร้าง ก็พาลูกกลับมาอยู่กับครอบครัวพ่อแม่ของตน ทำให้เป็นครอบครัวที่ใหญ่ขึ้น จากนั้นชื่อเอียงได้แต่งงานกับสามีใหม่ซึ่งเป็นคนจีนด้วยกัน ในตำแหน่งเจ้าแม่คนที่สอง เธอได้ย้ายเข้าไปอยู่กับครอบครัวสามี ดังข้อความว่า *...หลังจากยกน้ำชาขึ้นจิบและวางลงก๊วยเตี๋ยวยพรเพียงสั้น ๆ ว่าให้ชื่อเอียงเข้ามาอยู่ร่วมในครอบครัวอย่างมีความสุข... จบพิธีการระน้ำชาอย่างเรียบง่าย ลูกสองคนของก๊วยเตี๋ยงก็ถูกเรียกให้มาทำความเคารพอาอีคนใหม่...*^๗

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๙.

^๗ กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), *แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖) หน้า ๒๗๙-๒๘๐.

สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของครอบครัวขยายของคนจีน ซึ่งภรรยาเฝ้าภรรยาอยู่ด้วย โดยมีการยกน้ำชา หรือพิธีแต่งงาน ทำให้เห็นการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่

ทางด้านปัญหาครอบครัวนั้น พบว่านวนิยายสะท้อนภาพปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว อันเกิดจากครอบครัวใหญ่ พบ ๖ ด้าน คือ

๑) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก เช่น ปัญหาการไม่เข้าใจซึ่งกันและกันภายในครอบครัว รวมไปถึงการรักลูกไม่เท่ากัน รักลูกชายมากกว่าลูกสาว การมีครอบครัวใหม่ส่งผลให้ลูกติดของตัวละครมีปมด้อย การละเลยความรู้สึก และความเอาใจใส่ลูกไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้เกิดความแตกแยกในความสัมพันธ์ การส่งเสริมลูกในทางที่ผิดกลายเป็นการสร้างปัญหาให้กับคนในสังคม รวมไปถึงปัญหาการท้องก่อนวัยอันควร

๒) ความสัมพันธ์ระหว่างแม่สามีกับลูกสะใภ้ สะท้อนการไม่ยอมรับสถานะลูกสะใภ้ทำให้เกิดปัญหาการเสียสละประชดประชัน ถูกกดขี่ข่มเหงจากแม่สามี ความเข้าใจผิดกันในบ้านเพราะถูกยุยงจากคนนอก ความเกลียดชังระหว่างแม่สามีกับลูกสะใภ้ ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อหลาน เช่น การไม่ยอมรับหลานของตัวเอง และนำไปสู่เป็นเด็กที่มีปัญหา

๓) ความสัมพันธ์ระหว่างน้องอดีตสามีกับพี่สะใภ้ สะท้อนปัญหาการใช้แรงงานเด็ก และใช้เด็กเป็นเครื่องมือต่อรองเพื่อรีดไถเงินในฐานะผู้เลี้ยงดู

๔) ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา เช่น สะท้อนการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาโดยการทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความคิดเห็นไม่ตรงกันนำไปสู่ความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ส่วนใหญ่ปัญหานี้ไม่มีทางแก้ไขเพราะทั้งสองฝ่ายไม่พยายามปรับทัศนคติเข้าหากัน

๕) ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง เช่น ความขัดแย้งในด้านธุรกิจ

๖) ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ สะท้อนความเห็นแก่ตัวโดยการเอารัดเอาเปรียบจากญาติ พี่น้องหวังอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตัวเอง

๓. ภาพสะท้อนด้านความเชื่อ

นวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม สะท้อนความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อทางโหราศาสตร์ ทั้งของคนไทย และคนไทยเชื้อสายจีน ได้แก่

ด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา พบว่ามีความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ว่า เมื่อเกิดเป็นลูกผู้ชายต้องบวช พระให้พ่อแม่สักครั้งในชีวิต การพึ่งพาผลบุญจากผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุสามเณร เช่น ถ้ามีลูกชายก็จะให้บวช พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ดังข้อความว่า “หาญ บวชให้ย่าได้ไหม ชีวิตมันทุกข์เหลือเกิน ไม่มีสุขแม้แต่วันเดียว หาญบวชให้ย่าหน่อยเถอะ ขอให้ย่าได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ที่พาย่าหลุดพ้นจากโลกนี้ที”^๑ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีความเชื่อในแบบชาวจีน คือความเชื่อเรื่องเทพเจ้า

^๑ กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๑๓๐.

ศาลองค์แป๊ะกง และศาลทีกง ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์เทพเจ้าที่ศักดิ์สิทธิ์ที่คนจีนเคารพนับถือ ดังนั้น เมื่อมีความทุกข์ร้อนก็จะบนบานศาลกล่าวกับเทพทั้งสอง เช่น การขอให้ลูกสอบติด ดังข้อความว่า “ปีถัดมาถึงคราวฉ้อยังสอบ สองแม่่วนวายบนบานศาลกล่าวขอให้เด็กสาวสอบติดไปทั่ว กุ้ยเตียงกับ ชิวเฮียง ผลัดกันไปจุดธูปที่ศาลองค์แป๊ะกง และศาลทีกงข้างบ้านลานมะเกลือทุกวัน ไหว้จนควันธูปตลบไปหมด”^๙

ด้านความเชื่อเกี่ยวกับความตาย พบว่าชาวจีนโบราณมีความเชื่อในเรื่องเวลาสั้นลมหายใจของผู้ตายว่า ได้ทั้งบุญกุศลไว้ให้ลูกหลานหรือไม่ โดยเปรียบกับเวลาอาหาร ๓ มื้อว่า ผู้ตายเสียชีวิตในช่วงหลังเที่ยงคืนก่อนเข้าวันใหม่ หมายความว่า ผู้ตายเหลือบุญไว้ให้ลูกหลานทั้งหมด ฉะนั้นลูกหลานจึงต้องมีการเช่นไหว้อาหารเปรียบเหมือนการคืนบุญกุศลให้ผู้ตายได้ติดตัวไปด้วยในภพใหม่ ดังข้อความว่า กุ้ยเตียงนั้นเสียในเวลาหลังเที่ยงคืนแต่ยังถึงเช้า ตามความเชื่อเรื่องเวลาการตายของคนจีนที่เทียบเวลาตายกับเวลากินอาหารสามมื้อนั้น การตายหลังเที่ยงคืนเท่ากับว่ากุ้ยเตียงจากไปโดยยังไม่ได้กินอะไร และทั้งอาหารทั้งสามมื้อหรือบุญกุศลและทรัพย์สินสมบัติไว้ให้ลูกหลานเบื้องหลังทั้งหมด ดังนั้นการจัดอาหารเช่นไหว้จึงต้องทำเตรียมพิเศษ”^{๑๐}

ด้านความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ พบว่าคนจีนมีความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการทำนายอนาคต หรือ โชคชะตาของมนุษย์ เช่น การทำนายดวงชะตาของตัวละคร อีกทั้งสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาในสิ่งที่ไม่ต้องการให้เกิดและพบเจอตามความเชื่อของแต่ละบุคคล เพื่อหาทางออกหรือแก้ไข ปัญหา ความไม่สบายใจให้กับตนเอง ดังตัวอย่าง ชินแสที่ล่วงรู้จักทำนายว่า ดวงชะตาของแม่หนูฉือเพียวหรือชื่อไทยสุกานดาไม่ถูกโฉลกกับบิดามารดา ทำให้สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง ต้องยกให้เป็นลูกบุญธรรมผู้อื่นไปเสีย โดยยกให้เลี้ยงดูจริงจัง ไม่ใช่ยกเป็นพิธี...^{๑๑}

ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด โดยเชื่อว่าหากเตรียมเสื้อผ้าให้เด็กก่อนคลอดนั้นเป็นข้อห้าม เพราะอาจเป็นอันตราย และโชคร้าย ดังข้อความว่า หญิงสาวยังไม่กล้าเตรียมของใช้เด็กอ่อนมากนัก เพราะถือตามความเชื่อที่ว่าถ้าเด็กยังไม่คลอดไม่ควรเตรียมของใช้เด็กอ่อนเพราะจะทำให้เกิดโชคร้าย...^{๑๒} และยังมีความเชื่อว่าการรับขวัญเด็กเกิดใหม่ด้วยกำไลข้อมือ ข้อมเท้า จะทำให้เด็กมีโชคลาภ ร่ำรวย มีกินมีใช้ไปตลอดชีวิต ดังข้อความที่ว่า ..หาซื้อกำไลข้อมเท้าให้ไอ้หนูมันสักคู่ด้วยนะ ตอนนี้อากำไลเงินแท้ไปก่อน ไว้โตอีกหน่อยค่อยใส่กำไลทองเอ็งเลือกเอาแบบมีกระพรวนกรุ๊งกริ๊งดัง ๆ หน่อยจะได้เรียกโชคลาภวาสนา นำพาแต่สิ่งดี ๆ มาสู่ไอ้หนูมัน...^{๑๓}

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๓.

^{๑๑} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๓๕๓.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๙.

^{๑๓} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๘๕.

๔. ภาพสะท้อนด้านค่านิยม

ค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคคลหรือสังคมยึดถือว่ามีคุณค่าและควรมี เป็นหลักการหรือมาตรฐานที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจและการกระทำ ซึ่งในนวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม สะท้อนค่านิยม ได้แก่

ค่านิยมเรื่องการศึกษา นวนิยายได้สะท้อนค่านิยมที่ว่าคนจีนให้ความสำคัญต่อการศึกษา และนิยมส่งเสริมบุตรของตนเองให้ได้รับการศึกษาที่มีชื่อเสียง ยอมทุ่มเงิน เพื่อสร้างความมั่นคง สถานะทางสังคม และการทำงานที่ดีในอนาคต รวมไปถึงมีหน้ามีตาให้กับครอบครัวด้วย ดังข้อความที่ว่า “เขายังคับให้ลูกชายไปเรียนภาษาจีนกลางหรือจีนแมนดาริน เพราะมั่นใจว่าจะมีประโยชน์กับลูกในอนาคต เรื่องโรงเรียนก็เหมือนกัน ที่สว่างเลือกโรงเรียนเอกชนที่เขามั่นใจว่าดีที่สุดให้พวกลูกชาย...เรียนที่นี่ไม่ใช่แค่ได้ความรู้แต่จะได้เพื่อนที่ดีด้วย คนเราถ้าเก่งก้าวหน้าได้ดี แต่ถ้าทั้งเก่งและมีเพื่อนฝูงที่มีเส้นสายดี ๆ มีคนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ก็จะยิ่งก้าวหน้าแบบก้าวกระโดด คนเป็นพ่อเป็นแม่เขาถึงยอมเหนื่อยยาก พยายามจะเอาลูกเข้าเรียนที่นี่ให้ได้ไม่ว่าอะไร ให้จ่ายเท่าไรก็ได้เพื่อซื้อสังคมให้ลูก”^{๑๔}

ในเรื่องค่านิยมดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่านวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม มีความแตกต่างจากค่านิยมของชาวจีนแบบเก่าที่ส่วนใหญ่ไม่นิยมส่งเสียให้บุตรหลานมีการศึกษาระดับสูง แต่ให้เรียนรู้งานจากการปฏิบัติงาน ซึ่งหากพิจารณาจะเห็นโลกทัศน์หรือมุมมอง (วิสัยทัศน์) ของชาวจีนเก่า และมุมมองชาวจีนใหม่ในสมัยก่อนชาวจีนที่เข้ามาในประเทศไทยจากส่วนใหญ่มีความยากจน (เสียผีบน หมอนใบ) ต้องดิ้นรนทำงานเลี้ยงชีพ สร้างฐานะ จึงนิยมให้บุตรหลานเรียนรู้จากการทำงานหรือธุรกิจของตนเป็นหลัก หากเปรียบกับค่านิยมของชาวจีนสมัยใหม่ ซึ่งเป็นชาวจีนในยุคทุนนิยมมักจะเป็นเจ้าของกิจการ บุตรหลานจึงเป็นฐานกำลังหลักในการขยายธุรกิจ ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ในเชิงธุรกิจและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ตลอดจนกลยุทธ์ทางการค้าขาย การติดต่อประสานงานทางธุรกิจ เป็นต้น จึงทำให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญในด้านการศึกษา และคาดหวังกับการศึกษาเล่าเรียนของบุตรเป็นอย่างมากกว่ายุคก่อน ๆ

อีกทั้งรวมไปถึงค่านิยมการให้ความสำคัญอาชีพอาชีพหอบ และอาชีพรู เพราะสมัยก่อนผู้ปกครองมักจะคาดหวังการศึกษาของลูกสูงเป็นพิเศษ เป็นอาชีพที่มีเกียรติกว่าอาชีพอื่น ๆ ในสังคม ยึดติดอยู่กับตำแหน่งยศศักดิ์ จนกลายเป็นความคิดที่ติดในรากเหง้ายากจะไถถอน ดังข้อความว่า “ในโลกนี้มีแค่หมอกับครูเท่านั้นที่ไม่ว่าไปที่ไหนจะมีแต่คนยกมือไหว้ด้วยความเต็มใจ”^{๑๕}

^{๑๔} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๑๙๓.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑.

ค่านิยมเรื่องการลำดับความสำคัญของบุตรและการเลือกเพศบุตร ซึ่งชาวจีนในนวนิยายเรื่อง แก่นไม้หอม ได้กล่าวถึงการนับถือเพศชายเป็นหลักและให้ความสำคัญมากที่สุด ดังนั้น เมื่อมีบุตรชายหลายคน คนที่มักจะได้รับอะไรก่อน คือพี่ชายคนโต ซึ่งสามารถมีสิทธิ์ทุกอย่างก่อนเสมอ และนับการไล่ลำดับความสำคัญของน้องชายลงมาเรื่อย ๆ ส่วนลูกผู้หญิงมักจะถูกละเลยและให้ความสำคัญน้อย

ดังข้อความว่า “เรื่องแอบให้ค่าชนม์นี้ชั่วเฮียงเองก็รู้” หญิงสาวเองก็ไม่คิดว่าเป็นเรื่องผิดปกติแต่อย่างไร เพราะตัวหล่อนเองก็เติบโตมาในความคิดความเชื่อแบบนี้เช่นกัน ตอนอยู่เมืองจีนล่งที่รับเลี้ยงหล่อนมีลูกหลายคน แต่ลูกพี่ลูกน้องที่เป็นพี่ชายคนโตจะได้รับแต่ของดีที่สุด ของกินที่อร่อยสุดเสื้อผ้าที่ดีที่สุด พี่ชายคนอื่นได้ในสิ่งทีรอง ๆ ลงมา ส่วนลูกพี่ลูกน้องผู้หญิงรวมถึงหล่อนด้วยจะได้ในสิ่งที่พี่ ๆ คนอื่นไม่เอาแล้ว”^{๑๖}

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์พยายามสอดแทรกค่านิยมสมัยใหม่ในยุคปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่ทันสมัย ไม่ล้าหลัง มีความเท่าเทียมในความรักต่อบุตรเท่า ๆ กัน ซึ่งหักล้างกับค่านิยมของชาวจีนเก่าที่รักแต่บุตรชายเท่านั้น ผ่านตัวละคร (เจ้าแก้วสว) เช่น การไม่ตำหนิบุตรสาวเมื่อไม่ได้ทำผิด แต่ตำหนิบุตรชายที่ทำผิดแทน ดังข้อความที่ว่า ...ครั้งหนึ่งเมื่อให้ชุกชนวังชนน้องสาวจนล้มหัวเข่าถลอกร้องให้จ้า ชั่วเฮียงเห็นสว่างเดินเข้าไปหาลูกสองคน ในใจคิดว่าฉ้อยังคงต้องถูกดุที่ขวางทางวังของพี่ชายแน่นอน แต่ชายหนุ่มกลับดุลูกชายไม่ตำหนิลูกสาว...^{๑๗}

ค่านิยมเรื่องการแต่งงาน นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าในครอบครัวคนจีนมักจะหาคู่ครองที่เป็นคนจีนด้วยกัน ดังนั้นถ้าลูกชายชอบสาวไทย พ่อแม่ก็จะไม่ยอมรับ และหาวิธีกดดัน ดังข้อความ ไม่รู้ อาสู่ไปหลงได้ยังไง อ้าวกับม้าคุยกับเด็ก ๆ ตรง ๆ ดี ๆ ว่าบ้านเราไม่ยอมรับสะไภ้คนไทย อย่าได้คิดเกาะอาสู่เด็ดขาด ทางที่ดีก็เลิกคบกันไปซะ อย่าให้เกิดปัญหาขึ้นภายหลัง...^{๑๘} รวมไปถึงการเลือกคู่ครองนั้นจะไม่เลือก “แม่ม่าย” คือผู้หญิงที่สามีเสียชีวิต หรือ เกิดการหย่าร้าง เพราะเชื่อว่ามีตำหนิแล้ว จึงทำให้พ่อแม่ส่วนใหญ่ชอบห้ามลูกสาวลูกชาย ไม่ให้รักกับคนประเภทเป็นม่าย เพราะถือว่าในอดีตการหย่าร้างไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม และการหย่าร้างเป็นเรื่องที่น่าอับอายสำหรับผู้หญิง ผู้หญิงก็จะถูกตีฉินินทาจากสังคมได้ นอกจากนั้นคนจีนมีค่านิยมการมีภรรยาหลายคน เพราะมองว่าการขยายวงศ์ตระกูลของตัวเอง โดยเฉพาะผู้ชายเมื่อมีฐานะที่ดีสามารถแบ่งสมบัติให้กับภรรยาและเลี้ยงดูให้สบายได้ การมีภรรยามากถือว่าเป็นคนที่ร่ำรวยมีหน้ามีตาในสังคม โดยเฉพาะคนจีนที่เข้ามาค้าขายในประเทศไทยก็มักจะมาหาภรรยาไทย และมาอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวใหญ่ ดังข้อความว่า ...เพราะบรรดาผู้มีอันจะกินหลายต่อ

^{๑๖} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๓๔๘.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๑.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๙.

หลายคนก็มีเมียมากกว่าหนึ่ง บุษมีเมียสองเมียสามไม่ใช่เรื่องผิดปกติอะไร บางคนมีเมียเดิมอยู่แล้วที่เมืองจีน พอมาเมืองไทยก็แต่งงานอีก ส่วนใหญ่ถ้าไม่ใช่เมียไทยก็เป็นลูกหลานคนจีนที่มาตั้งรกรากอยู่ก่อนหน้าแล้ว จากนั้นพอตั้งตัวได้ก็รับเมียจากจีนมาอยู่ที่เมืองไทย อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่...^{๑๙}

ค่านิยมการตั้งชื่อร้าน นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นถึงการยกย่องบรรพชน เพราะคนจีนส่วนใหญ่จะนับถือผู้ชายเป็นหลัก จนถึงการกลายเป็นส่วนหนึ่งของการตั้งชื่อร้านในกิจการค้าขาย แต่ในตัวบทเรื่องแก่นไม้หอม สะท้อนค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผู้แตงนำเอาชื่อผู้หญิงมาตั้งชื่อร้านซึ่งเป็นแม่ของเขาเอง เจตนาของผู้ประพันธ์ใช้ชื่อมารดา แสดงให้เห็นว่า ความเป็นใหญ่ของผู้ชาย (ปิตาธิปไตย) ไม่ได้มีผลต่อตัวละคร อีกทั้งสะท้อนได้ชัดเจนว่า ในเรื่องของความกตัญญูความรักที่มีต่อผู้เป็นแม่เหนือสิ่งอื่นใด และหักล้างในค่านิยมที่คนส่วนใหญ่นิยมตั้งชื่อร้านเป็นชื่อผู้ชายเท่านั้น ดังข้อความว่า...ชื่ออึ้งซุ่ยหลีเป็นชื่อมารดาของเจ้าแก้วสงพอเห็นชื่อเฮียงทำหน้าแปลกใจเพราะคนจีนนั้นส่วนใหญ่ยึดผู้ชายเป็นหลัก น้อยมากที่จะมาใช้ชื่อผู้หญิงเป็นชื่อร้าน ...ส่วนชื่อร้านนี้คงเพราะอาสงรักม้าของเขามาก...^{๒๐}

ค่านิยมการตำหนิผู้หญิงม่าย ในนวนิยายได้นำเสนอว่าบุคคลที่ไม่มีสามี เนื่องจากการหย่าร้าง หรือสามีเสียชีวิต จะถูกมองว่าเป็นผู้หญิงที่มีตำหนิ ไม่เหมาะที่จะคบหา หรือให้ร่วมกิจกรรมที่เป็นมงคล เช่น หญิงม่ายไม่ควรจัดดอกไม้ในงานแต่ง เพราะมีตำหนิ ไม่เป็นมงคล ส่งผลให้หญิงม่ายไม่มีงานทำเนื่องจากถูกตีตราว่าเป็นคนโชคร้าย ดังข้อความ “ดอกไม้สวยสะดุดตาแต่เจ้าของร้านไม่รับ แค่มองเพื่อดูวิธีการทำแล้วส่งคืนให้ซิวเฮียง สาวส่วนใหญ่ข้างนินทาและมือคดบอกว่า “ดอกไม้เจ้าสาวให้ผู้หญิงที่หนีตามผู้ชายมาไปทำมันไม่คุ้มมันไม่เป็นมงคล ลูกค้าไม่ชอบ”^{๒๑}

๕. ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม

นวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม เนื้อหาได้สะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อชาวจีนเป็นอย่างมาก วัฒนธรรมและประเพณี หรือเทศกาลของจีนเป็นรากฐานของสังคม ช่วยหล่อหลอมความเป็นชาวจีนให้กับคนปัจจุบัน และชาวจีนรุ่นต่อไป ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม ได้แก่

เทศกาลวันสำคัญทางวัฒนธรรม ในเรื่องแก่นไม้หอมได้กล่าวถึงเทศกาลวันสารทจีนถือเป็นเทศกาลที่มีความสำคัญ ซึ่งชาวจีนจะได้แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ดังข้อความว่า

“พอฉีกก๊วยครอครัวออกไป บ้านลานมะเกลือก็ค่อนข้างเจียบเหงา การไปมาหาสู่ระหว่างบ้านใหญ่เริ่มลดน้อยถอยลง จะมีก็แต่ช่วงไหว้เจ้าสารทจีนเท่านั้น ที่ลูกหลานจะกลับมาพร้อมหน้าที่บ้าน

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๖.

^{๒๐} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๒๕๒-๒๕๓.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๗.

ลานมะเกลือ”^{๒๒} ส่วนเทศกาลไหว้พระจันทร์ จัดขึ้นเพื่อเป็นการไหว้ขอบคุณพระจันทร์ที่ช่วยให้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์ และคนไทยเชื้อสายจีนให้ความหมายไว้ว่า ถือเป็นวันที่ครอบครัวมารวมตัวและพบปะกัน สมาชิกในครอบครัวจะนั่งรวมตัวกัน กินขนมพระจันทร์ที่ทำขึ้นเอง ดังข้อความว่า “สี่ห้าเดือนก็จะถึงเทศกาลไหว้พระจันทร์แต่เช้าหัวเฮียงไปบ้านลานมะเกลือเพื่อไม่แบ่งทำขนม เอาให้กับอย่างไม่ได้ไปโรงเรียนหญิงสาวเลยให้เด็กทั้งสองช่วยกันอัดแป้ง ยัดไส้ใส่พิมพ์ไม้ทำขนมไหว้พระจันทร์ มีแบ่ง มีไส้ฟักก็อัดพิมพ์ทำขนมโก๋ลายดอกไม้อสวย ๆ”^{๒๓}

วัฒนธรรมการจัดงานศพ นวนิยายได้สะท้อนวัฒนธรรมในการจัดงานศพไว้ว่าการฝังร่างผู้ตายถือเป็นกุศโลบายที่ทำให้ครอบครัวสามัคคีกัน เพราะการฝังร่างจะทำให้ลูกหลานได้พบปะกันเป็นประจำที่ฮวงซุ้ย ถึงจะเป็นแค่ปีละครั้ง แต่ก็ทำให้ครอบครัวใหญ่ไปมาหาสู่กัน ดังข้อความว่า ดังนั้นจึงชิมจึงทำศพสามเอย่างเรียบง่าย ฝังเขาที่สุสานวัดดอนช่วงเทศกาลหรือครอบครัวก็ไปจุดธูปไหว้...^{๒๔}

วัฒนธรรมการแต่งงาน สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพทางฝั่งญาติผู้ใหญ่ หรือแม้กระทั่งคนจีนที่มีภรรยาสองคน ภรรยารองหลังจากการแต่งงาน ก็จะมีวัฒนธรรมการยกน้ำชาไปให้ภรรยาเอก เพื่อเป็นการยอมรับภรรยารองเข้าอยู่ในครอบครัวเดียวกัน และแสดงความเคารพนับถือต่อภรรยาเอก ความอ่อนน้อมความเป็นมิตร ถือเป็นกาฝากเนื้อฝากตัว และเป็นการต้อนรับสมาชิกใหม่ในบ้าน ดังข้อความว่า ...เช้าแรกหลังวันแต่งงาน หัวเฮียงเข้าไปบ้านลานมะเกลือเพื่อยกน้ำชาให้ก๊วยเตียง แม้ฝ่ายหลังจะบอกว่าไม่จำเป็นไม่ใช่อะไรสำคัญ ไม่ต้องมาคารวะน้ำชาก็ได้ แต่หัวเฮียงกลับยืนยันหนักแน่นว่าหล่อนต้องการทำ...^{๒๕}

วัฒนธรรมการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน เป็นที่นิยมในการเลี้ยงอาหารในงานแต่งงานมีความแตกต่างจากการจัดเลี้ยงรูปแบบอื่น ๆ โดยจะมีรูปแบบการจัดโต๊ะที่เป็นการนำมาอาหารมาเสิร์ฟให้บนโต๊ะ โดยไม่ต้องลุกเดินไปที่ไหนเหมือนรูปแบบอื่น โดยลักษณะการจัดโต๊ะที่ได้รับความนิยมจะเป็นรูปแบบโต๊ะกลมเป็นวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง และสร้างความประทับใจแก่แขกได้เป็นอย่างดี การจัดเลี้ยงโต๊ะจีนสามารถบ่งบอกฐานะบ่งบอกฐานะของแต่ละครอบครัวได้ ดังข้อความ งานเลี้ยงฉลองมงคลสมรสแม้จะจัดเลี้ยงคนไม่มากแต่มาลัยที่รับเป็นเจ้าภาพสั่งโต๊ะจีนที่ดีที่สุดแพงที่สุดจากนครปฐมมาเลี้ยงแขก อาหารในลิบเมนู มีทั้งเป่าฮื้อ หูฉลาม หมูหัน สร้างความประทับใจให้ญาติฝั่งเจ้าสาวและเพื่อนฝูงที่มาร่วมงาน...^{๒๖}

^{๒๒} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๓๕๒.

^{๒๓} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๒๙๐.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๑.

^{๒๕} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๒๗๙.

^{๒๖} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๒๓๒.

วัฒนธรรมการให้เงิน (อั่งเปา) หรือวัฒนธรรมการให้เงินของคนจีน ชอบใส่ซองสีแดง ตามความเชื่อของคนจีน “สีแดง” เป็นสีของความมงคล ความรุ่งโรจน์ และความโชคดี ดังนั้นชาวจีนมักนำเงินใส่ซองสีแดง มอบให้แก่ลูกหลานหรือคนรู้จัก ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน เนื่องในวันมงคลต่าง ๆ เช่น วันตรุษจีน วันแต่งงาน วันเปิดร้านใหม่ หรือกิจการใหม่ เพื่อเป็นการอวยพรให้ผู้รับพบแต่โชคลาภ และเพื่อเป็นการแสดงความยินดี ดังข้อความว่า “งานรับเจ้าสาว...มาลัยพาสามีและลูกชายสองคนมาร่วมงานแต่เช้า ส่งซองแดงหนา ๆ เป็นปึกให้ลูกชายสองคนถือเดินตามเจ้าบ่าว”^{๒๗}

วัฒนธรรมการเรียกชื่อลำดับญาติ คนจีนเคร่งในเรื่องการนับถือญาติผู้ใหญ่ ดังนั้นจะเรียกญาติโดยยึดลำดับตามการเกิดเป็นสำคัญ ต้องมีคำนำหน้าในการเรียกชื่อเสมอ เช่น (แม่ เรียก แม่) (พี่สาว เรียก อี) (ป้าสะใภ้ เรียก อิม) (อาสะใภ้ เรียกว่า ซิม) เป็นต้น ดังข้อความว่า “ถึงลี้จะโตที่นี้แต่ก็ริยมารยาทธรรมเนียมประเพณีดังมาก็ต้องรักษาไว้ เป็นผู้น้อยก็ต้องให้ความเคารพผู้อาวุโส มีลูกบ้านไหนกันเรียกพ่อแม่ด้วยชื่อแบบนี้ “แต่คนอื่นก็เรียกเง็กซิมแบบนี้จะ” “คนอื่นก็คนอื่น ใครจะเรียกเง็กซิมด้วยชื่อเฉย ๆ ก็ได้ แต่ลูกบุญธรรมจะเรียกแม่บุญธรรมแบบนี้ไม่ได้ เรียกแม่ไม่ได้ ก็ต้องเรียกอีเรียกอิมเรียกซิม ไม่ใช่แค่เรียกชื่อ ใครได้ยินเข้าจะคิดว่าไม่ได้รับการอบรม”^{๒๘}

และวัฒนธรรมการนับถือเครือญาติ ชาวจีนถือว่าครอบครัวมีความสำคัญมาก ในสมัยโบราณนั้น คนที่เป็น “แซ่” เดียวกัน ก็ถือว่าเป็นครอบครัวเดียวกัน รวมถึงการให้ความเคารพต่อผู้ที่อาวุโสมากกว่า ด้วยเหตุผลนี้เองที่เราจะเห็นชาวจีนไปมาหาสู่กับครอบครัว รวมถึงผู้ที่มีพระคุณเคารพนับถือกันตลอดเวลา ถึงแม้จะอยู่ไกลกันก็ต้องกลับมาหากัน ดังข้อความ ช่วงปลายปีก่อนปีใหม่สากล สมาคมจีนสัมพันธ์หรือ แซ่สัมพันธ์ที่สว่างเป็นกรรมการจะจัดงานเลี้ยงประจำปีขึ้น แม้ชายหนึ่งจะมีความขัดแย้งกับต้นตระกูลจนต้องติดตามน้ำเขามาเริ่มชีวิตใหม่ที่เมืองไทย แต่ชายหนุ่มไม่เคยลืมว่าตนเองชื่อแซ่อะไรมาจากไหน ดังนั้นเมื่อลงหลักปักฐานได้กลายเป็นคนหนุ่มอนาคตไกล เขาก็เข้าร่วมสมาคมคนแซ่เดียวกันที่มาจากโผวเล้งด้วยกัน^{๒๙}

๖. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง

ในนวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม ได้สะท้อนสภาพเศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองไว้อย่างน่าสนใจ โดยผู้เขียนได้นำสถานการณ์ทางสังคม ผูกโยงกับตัวละคร ส่งผลให้ตัวละครก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน กล่าวคือ

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๒.

^{๒๘} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิกบุตร), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๑๖๘.

^{๒๙} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิกบุตร), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๑, หน้า ๒๙๕.

เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๒ (ราว พ.ศ. ๒๔๘๔) ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนให้เห็นถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ส่งผลกระทบถึงคนจีนในสงครามกลางเมือง ทำให้จำนวนผู้ลี้ภัยชาวจีนเพิ่มขึ้นอย่างมาก เพราะทนความอดอยากขาดอาหาร รวมไปถึงความแห้งแล้งไม่ไหว และได้อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยเป็นจำนวนมากโดยการเดินทางทางเรือ แบบ “เสื่อผืนหมอนใบ” ซึ่งหมายความว่า เป็นคำที่เรียกใช้เรียกคนจีนซึ่งอพยพหนีภัยสงคราม และความอดอยากยากจนมาเมืองไทย หรืออีกหนึ่งนัยยะ หมายถึง การที่ไม่มีอะไรติดตัวมาเลย ดังข้อความว่า ...ทั้ง ๆ ที่เมื่อก่อนเมืองจีนอดอยากแห้งแล้ง เต็มไปด้วยไฟสงคราม เต็มไปด้วยน้ำหนิงสงครามมาตายเอาดาบหน้าในเมืองไทย ตัวหล่อนต้องลงเรือตามมาเพื่อหนีความอดอยาก หิวโหย ล่องก็มาเมืองไทย แบบเสื่อผืนหมอนใบจริง ๆ...”^{๓๐} ซึ่งผลกระทบจากเหตุการณ์นี้ หนึ่งในชาวจีนคือตัวละครชิวเฮียงและครอบครัว ก็อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยช่วงเหตุการณ์ดังกล่าว

เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ซึ่งสะท้อนผ่านตัวบทที่กล่าวถึงเหตุการณ์ชุมนุม วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ว่าสถานการณ์บ้านเมืองตอนนี้มีผู้คนจำนวนมากให้ความสนใจกับข่าว เรื่องชานากับนักศึกษาที่ถูกตำรวจนั้นจับ และวิทยุหลายคลื่นสถานีเปิดเพลงปลุกใจ ในขณะเดียวกันกลุ่มแรงงาน และขบวนการนิสิตนักศึกษา เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาสังคม การประท้วงมีความรุนแรง ดังนั้น ชนชั้นนำใช้อำนาจรัฐเข้าปราบปรามนักศึกษาและประชาชนในเวลาเช้าวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และก่อการรัฐประหารขึ้นในเย็นวันเดียวกัน เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อตัวละครในเรื่องคือ ลูกของภรรยาเอก (ฉือย้ง) เข้าไปมีส่วนร่วมในการชุมนุม แต่ก็ไม่ได้รับผลกระทบมากนักเพราะมารดาห้ามไว้ทัน ดังข้อความว่า “ม้า รู้ปะว่าอย่างมันไปเข้าร่วมชุมนุมเรียกร้อง ไม่ยอมให้ผู้นำเผด็จการกลับมา มันเข้าไปน้าเขาขนาดขึ้นเวทีปราศรัยกับร้องเพลงปลุกใจเพื่อน ๆ เลยนะ” ...ก๊วยเตียงตกใจจนหน้าขาว แม้จะไม่ได้ติดตามข่าวสารใกล้ชิด แต่หญิงสาวยังพอรู้บ้างว่าขึ้นเวทีปราศรัยคืออะไร ร้องเพลงปลุกใจของนักศึกษาคืออะไร พวกเจ้าของร้านในสะพานหันก็พูดถึงเรื่องนี้กันตลอด คุณกันว่ามีชานากับนักศึกษาก็คนถูกตำรวจจับ วิทยุหลายคลื่นสถานีพากันเปิดเพลงปลุกใจ ...ก๊วยเตียงไม่รู้วาคอมมิวนิสต์เป็นอย่างไร รู้แต่ว่ารัฐบาลไม่ชอบคอมมิวนิสต์ พวกนักศึกษาออกมาประท้วงไม่เอาเผด็จการประท้วงการใช้ความรุนแรง แต่ทางการบอกว่านักศึกษาเป็นพวกหัวเหียงซ้าย หัวงจะล้มล้างสถาบันหลักและเปลี่ยนประเทศให้เป็นคอมมิวนิสต์...”^{๓๑}

เหตุการณ์ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง (ราว พ.ศ ๒๕๔๐) ส่งผลอย่างไรกับประเทศไทยของเรา เช่น ส่งผลกระทบให้บริษัทปิดตัวลง เลิกจ้างพนักงาน ทำให้ผู้คนตกงาน เมื่อไม่ทันตั้งตัวจากวิกฤตเศรษฐกิจนี้ บางคนจึงจำเป็นต้องขายรถ ขายบ้าน เพื่อความอยู่รอดของสถานการณ์ รวมไปถึงส่งผลกระทบต่อธุรกิจ

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖๖.

^{๓๑} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๖๕.

อสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีใครซื้อจึงต้องปล่อยร้างจำนวนมาก เป็นต้น เหตุการณ์นี้ในนวนิยายได้ สะท้อนภาพของตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตนี้เช่นกัน ตัวละครในเรื่อง เหมย (ลัดดาวัลย์) และสุนทร ดังข้อความว่า “ไม่นานวิกฤตเศรษฐกิจที่ถูกเรียกว่าวิกฤตต้มยำกุ้งนี้ก็ลามไปสู่ประเทศอื่น ๆ รอบด้าน กลายเป็นปัญหาระดับโลกไปอย่างรวดเร็ว ลัดดาวัลย์ และสุนทรทำงานในบริษัทอสังหาริมทรัพย์และบริษัทการเงินขนาดใหญ่ ทั้งคู่จึงโดนผลกระทบจากพิษต้มยำกุ้งนี้ด้วยกัน บริษัทใหญ่ทยอยปิดตัว ลอยแพพนักงานทั้งหมด สองสามีภรรยาแม้จะไม่ได้ทำงานบริษัทเดียวกันแต่แต่งงานพร้อมกันทันทีไม่นานบ้านหลังใหญ่รถยนต์คันโตที่ผ่อนไว้คือภาระหนักเกินกว่าจะแบก จะขายก็ขายไม่ออกเพราะไม่มีใครซื้อ เพราะในช่วงเวลาไม่กี่เดือน บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม ตึกแถว ถูกปล่อยขายถูกหรือปล่อยทิ้งร้างเป็นจำนวนมาก”^{๓๒}

๗. ภาพสะท้อนทางสังคมด้านการศึกษา

นวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม ได้สะท้อนทัศนคติทั้งด้านบวกและด้านลบของการศึกษาไทยในยุคนั้น รวมถึงปัญหาการใช้ภาษาไทยของคนในสังคม ซึ่งผู้เขียนบทความขอนำเสนอ ดังนี้

กลุ่มผู้มีการศึกษา หมายถึง กลุ่มผู้มีความรู้ หรือมีการศึกษา มีโอกาสทางด้านอาชีพมากกว่ากลุ่มด้อยโอกาสทางการศึกษา และการศึกษาทำให้เห็นถึงความถนัดเพื่อนำไปพัฒนา และต่อยอดเป็นประโยชน์ได้ในหน่วยงาน ดังข้อความว่า ...หลังจากเรียนจบมัธยมปลายฉื่อใช้หรือวิชายก็ไปทำงานที่โรงแรมในเยาวราช คนอื่นทดลองงานสองสามเดือนแต่เด็กหนุ่มที่รู้ทั้งภาษาอังกฤษ จีนแต้จิ๋วและจีนกลางได้เป็นพนักงานประจำตั้งแต่ทำงานได้เดือนเดียว...^{๓๓} ส่วนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา คือกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา (ผู้อพยพชาวจีน) รวมถึงภาษาที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต โดยสะท้อนผ่านปัญหาในมิติต่าง ๆ เช่น การอ่านหนังสือไม่ออก ไม่เข้าใจในเรื่องที่เป็นธุระสำคัญ ส่งผลให้มีการใช้ชีวิตในสังคมลำบาก เป็นต้น ดังข้อความว่า ...เย็นนั้นเมื่ออยู่ในรถที่ตรงกลับบ้านลานมะเกลือ กุ้ยเตียงเปิดของสัญญาพลิกกลับไปกลับมาหลายครั้ง น่าเสียดายที่หล่อนรู้อักษรไทยอยู่แค่นี้ไม่กี่ตัว เลยอ่านไม่ออกแม้แต่บรรทัดเดียว สุดท้ายยอมนั่งหลับได้แต่กดสัญญาไว้กับอก...^{๓๔}

นอกจากนี้ในด้านการศึกษายังมีการเปรียบเทียบระหว่างการศึกษาของรัฐบาล และเอกชน กิ่งฉัตรพยายามสอดแทรกความได้เปรียบทางการศึกษา ระหว่างรัฐและเอกชน สะท้อนให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยรัฐจะมีค่าบำรุงการศึกษาถูกกว่ามหาวิทยาลัยเอกชน ดังข้อความว่า ค่าเล่าเรียนของมหาวิทยาลัยรัฐบาลนั้นถูกแสนถูก ในปีนี้ฉื่อฮวงเข้าเรียนค่าหน่วยกิตวิชา ปกติแค่ ๒๕ บาทเท่านั้น ส่วนวิชาที่มีอุปกรณ์พิเศษอย่างวิชาถ่ายภาพค่าหน่วยกิตก็จะแพงขึ้นเล็กน้อย รวม ๆ แล้วค่าเทอมหนึ่งค่าเล่าเรียนเสียไม่ถึงห้าร้อยบาท

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑๖.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๒.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

อีกทั้งนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายก็มีงานสำคัญ วันสอบ กับใส่ตอนเช้าเรียนวิชาเฉพาะบางวิชาเท่านั้น^{๓๕} เช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชน จะมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงกว่าโรงเรียนรัฐบาล แต่ก็เป็นตัวเลือกรับ และความนิยมจากผู้ปกครอง เนื่องจากการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐาน มีการดูแลและให้ความสำคัญกับเด็กอย่างทั่วถึง คุณพ่อคุณแม่สามารถเข้าถึงครูและคุยสอบถามเกี่ยวกับตัวลูกได้ง่าย และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีสื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์ที่ทันสมัย รวมไปถึงมีหลายหลักสูตรทั้งภาษาต่างประเทศ ดังข้อความว่า “โรงเรียนเอกชนนะ สอนเป็นภาษาอังกฤษหมดมันเลยแพง ฉ้อให้อธิบายตามที่น้องสาวคนเล็กเล่ามาอีกที แต่โรงเรียนเขามาตรฐานสูง เรียนมามีงานทำแน่ ๆ งานดี ๆ ด้วย เพราะบริษัทใหญ่ก็อยากได้เด็กที่นี้ไปทำงาน”^{๓๖}

ภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏในนวนิยาย เรื่องแก่นไม้หอม ของกิ่งฉัตร ดังกล่าวนั้น สะท้อนผ่านเรื่องราวชีวิตของชีวะเสียงตั้งแต่เด็กจบจนสิ้นอายุขัย (ประมาณ ๘๐ ปี) ชีวะเสียงเห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ความเชื่อ ตลอดจนการศึกษา ในระหว่างยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งบ้านเมืองประสบปัญหาข้าวขาดแคลน ยุคที่สังคมไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนความไม่ชัดเจนในระบบประชาธิปไตยส่งผลต่อการเรียกร้องของนักศึกษา และประชาชน และช่วงท้ายสะท้อนปัญหาเศรษฐกิจถดถอย ซึ่งผู้ประพันธ์ได้นำเสนอผ่านองค์ประกอบของนวนิยายไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ฉาก เหตุการณ์ ตัวละคร บทสนทนา นั้นแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพของสังคม และในขณะเดียวกันสภาพสังคมก็มีอิทธิพลต่อวรรณกรรมเช่นกัน ดังข้อความว่า ได้กล่าวว่า วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในสมัยหนึ่ง ๆ ได้บรรจุภาพทางสังคม และวัฒนธรรมในสังคมนั้นลงไว้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะผู้แต่งของวรรณกรรมเป็นผลผลิตของสังคม แนวทางปฏิบัติสังคมในยุคนั้น ๆ มีส่วนกำหนดความนึกคิดของผู้แต่งจะสะท้อนภาพสังคมออกมาอย่างถูกต้องตามความจริง^{๓๗} ซึ่งยังสอดคล้องกับข้อความที่ว่า สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียนการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ทัศนคติของนักเขียนย่อมเกิดจากภายหลัง ประสบการณ์ และ ศึกษาของนักเขียนคนนั้น ซึ่งอาจจะเป็นอิทธิพลที่นักเขียนซึมซับจากประสบการณ์ชีวิต และความรู้ที่ถ่ายทอดลงในวรรณกรรมโดยไม่ได้เจตนา^{๓๘}

^{๓๕} กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์), แก่นไม้หอม เล่มที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้ง, ๒๕๖๖), หน้า ๒๐๔-๒๐๕.

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๘.

^{๓๗} สุกัญญา สุฉายา, เพลงพื้นบ้านศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๘๗.

^{๓๘} ยุธฉัตร บุญสนิท, วรรณกรรมกับสังคมเมือง, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒-๑๓.

สรุป

นวนิยายเรื่องแก่นไม้หอม ประพันธ์โดยกิ่งฉัตร (นามแฝง) ได้สะท้อนภาพทางสังคม ๗ ด้าน ได้แก่ ภาพสะท้อนด้านชีวิตความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ภาพสะท้อนด้านครอบครัว ภาพสะท้อนด้านความเชื่อ ภาพสะท้อนด้านค่านิยม ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ตลอดจน ภาพสะท้อนทางสังคมด้านการศึกษา ซึ่งผู้ประพันธ์ได้นำเสนอผ่านเรื่องราวชีวิตของตัวละครหลัก คือ ชิวเอียง และตัวละครอื่น ๆ ภาพสะท้อนดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวรรณกรรมที่มีต่อบริบททางสังคมผ่านตัวละครชาวจีนและชาวไทย ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จวบจนถึงเศรษฐกิจยุคต้มยำกุ้งได้อย่างน่าสนใจ

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมจากนวนิยายในยุคสมัยเดียวกันของนักประพันธ์ท่านอื่น เพื่อเปรียบเทียบเชิงเนื้อหา และ/หรือศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมจากงานประพันธ์ประเภทอื่น ๆ ในยุคสมัยเดียวกัน

๒. บทความทางวิชาการนี้เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษา วิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ ครูผู้สอน สามารถนำไปเป็นแบบอย่างหรือสื่อการสอนแนวทางการใช้ทฤษฎีวรรณกรรมกับสังคมได้

บรรณานุกรม

กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์). **แก่นไม้หอม เล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้งนุ, ๒๕๖๖.

กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์). **แก่นไม้หอม เล่ม ๒**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูกอุ้งนุ, ๒๕๖๖.

ตรีศิลป์ บุญขจร. **นวนิยายกับสังคมไทย(๒๔๗๕-๒๕๐๐)**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. **ปากไก่และเรือใบ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรว, ๒๕๔๕.

ยุรฉัตร บุญสนิท. **วรรณกรรมกับสังคมเมือง**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๔.

สุกัญญา สุฉฉายา. **เพลงพื้นบ้านศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.